

Εμβόλια για την Covid-19: Αποικιοκρατία, μεγάλο φαγοπότι και νόμος της ζούγκλας

Του **Αλέξη Λιοσάτου**

Η ταχύτητα παρασκευής εμβολίων μέσα σε λίγους μήνες (αντί αρκετών χρόνων), μέσα από τη διεθνή συνεργασία επιστημόνων, εθελοντών, κρατικών μηχανισμών και κεφαλαίων, δεν αποτέλεσε επιβεβαίωση της ανωτερότητας του καπιταλισμού ως συστήματος οργάνωσης της ανθρωπότητας (καθώς βασικό χαρακτηριστικό του εν λόγω συστήματος παραμένει ο εθνικός-κρατικός ανταγωνισμός και όχι η συλλογική δύναμη των ανθρώπων). Η παραγωγή εμβολίων σε σύντομο χρόνο είναι βεβαίως καλό νέο, και τα εμβόλια ήδη έχουν αρχίσει να μειώνουν τη θνητότητα και τη μεταδοτικότητα της νόσου σε χώρες όπως το Ισραήλ, οι ΗΠΑ και η Βρετανία.^{1,2} Ωστόσο, ο καπιταλισμός είναι αυτός που ευθύνεται για το γεγονός ότι ενώ υπάρχει εμβόλιο, εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν, χάνουν και θα συνεχίσουν να χάνουν τη ζωή τους, από ό,τι φαίνεται για αρκετά χρόνια, εξαιτίας ενός άλλου χαρακτηριστικού του: της επιδίωξης και του ανταγωνισμού των εταιρειών -και των κρατών που τις στηρίζουν- για τα μέγιστα κέρδη ή τη γεωπολιτική ισχύ.

Ιμπεριαλισμός: η αναβίωση της αποικιοκρατίας

Το γεγονός ότι μεγάλοι φαρμακευτικοί κολοσσοί ορισμένων ισχυρών χωρών με κριτήριο το κέρδος είναι οι διαχειριστές των εμβολίων, είναι η εξήγηση για το ότι πάνω από το 55% των κρατών (περίπου 135 χώρες) στον πλανήτη δεν είχαν εμβολιάσει ούτε έναν κάτοικό τους στις αρχές Μάρτη. 108 χώρες είχαν πάρει έστω κάποια εμβόλια, αλλά από αυτές οι 25 είχαν εμβολιάσει λιγότερο από το 0,5% του πληθυσμού τους.³ Οι καπιταλιστές ξέρουν ότι είναι αδύνατο να ελεγχθεί η πανδημία αν δεν

εμβολιαστεί το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού σε όλο τον πλανήτη, κι αυτός είναι ο λόγος που δεσμεύτηκαν να «βοηθήσουν τις φτωχότερες χώρες»⁴ ή που... εκλιπαρούν τις πολυεθνικές να θυσιάσουν ένα υποκλάσμα των γιγάντιων κερδών τους για να βοηθήσουν αυτές τις χώρες αφιλοκερδώς.⁵

Με τους υφιστάμενους ρυθμούς στους εμβολιασμούς, θα χρειαστεί μία επταετία (!) για να καλυφθεί όλος ο κόσμος, σύμφωνα με το πρακτορείο Bloomberg.⁴ Με λίγα λόγια, ο καπιταλισμός σάς εύχεται... καλό 2027 και εκατομμύρια ακόμα θανάτους σε όλο τον κόσμο.

Η αφρικανική ήπειρος είναι τελευταία στις παραλαβές των εμβολίων και όσες χώρες καταφέρνουν να αγοράσουν εμβόλια το κάνουν στη διπλάσια τιμή, όπως η Ν. Αφρική.⁴

Η Pfizer απαιτεί από τις κυβερνήσεις της Λατινικής Αμερικής ενέχυρο δημόσια περιουσιακά στοιχεία για να εξασφαλίσουν συμφωνία εμβολίων, όπως κτήρια πρεσβειών και στρατιωτικές βάσεις! Όσες χώρες αρνήθηκαν, δεν πήραν εμβόλια από τη Pfizer. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι ακόμα και από χώρες που έκλεισαν συμφωνία μαζί της έκαναν λόγο για «υψηλού επιπέδου εκβιασμό». Η Pfizer έχει κλείσει συμφωνίες με εννέα χώρες της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής και υποχρεώνει τα κράτη να κρατήσουν μυστικούς τους όρους της συμφωνίας.⁶

Τα εμβόλια (και τα κέρδη των φαρμακευτικών) έγιναν εφικτά χάρη σε εθελοντές-λαϊκούς ανθρώπους αρκετών χωρών που είχαν φτάσει σε σημεία απόγνωσης από τα χτυπήματα της πανδημίας. Ελάχιστες από αυτές είδαν έμπρακτη «ευγνωμοσύνη», καθώς τα εμβόλια έρχονται με το σταγονόμετρο.

Γι' αυτές τις χώρες προς το παρόν η μόνη «βοήθεια» παρέχεται από την Παγκόσμια Τράπεζα με τη μορφή δανείων, τα οποία θα κληθούν να πληρώσουν και πάλι οι λαοί τους με την περαιτέρω μεγέθυνση του δημόσιου χρέους. Όσοι δεν δεχτούν τη «βοήθεια» κινδυνεύουν να υπομείνουν μεγάλο αριθμό ακόμα θανάτων.

Πρόκειται πραγματικά για «παγκόσμιο απαρτχάιντ εμβολίων».⁷

Μερικά ακόμα εύγλωττα στατιστικά δεδομένα: ΗΠΑ, ΕΕ και Καναδάς έχουν προ-αγοράσει τόσες δόσεις που φτάνουν να εμβολιάσουν ολόκληρο τον πληθυσμό τους σχεδόν τρεις φορές μέχρι το τέλος του 2021. Το 25% των πιο πλούσιων κρατών έχει κλείσει 4,5/7 δισεκατομμύρια δόσεις εμβολίων (64,2%). Το 75% των εμβολίων έχει «καπαρωθεί» από 10 χώρες. Μέσα στο 2021 εκτιμάται ότι σχεδόν 70 κράτη θα είναι σε θέση να εμβολιάσουν μόνο το 1/10 του πληθυσμού τους, αποτελώντας πηγή κινδύνου μετάδοσης και για τις χώρες με εμβολιασμένη την πλειοψηφία του πληθυσμού τους. Λογικό, αν αναλογιστούμε π.χ. ότι μόνο το 0,047% των εμβολίων της «Pfizer»/«BioNTech» αφορούν τις φτωχότερες χώρες.^{7,8}

Ο νόμος του οικονομικά και γεωπολιτικά ισχυρού

Όλα αυτά εξηγούνται από τον «νόμο του χρήματος». Η AstraZeneca υπέγραψε ένανατι 336 εκατομμυρίων ευρώ με την ΕΕ για 300 εκατ. δόσεις εμβολίου.⁹ Ωστόσο, οι ΗΠΑ, η Βρετανία και το Ισραήλ τα πήγαν πολύ καλύτερα: Αρχές Μαρτίου, ο αριθμός δόσεων ανά 100 άτομα ήταν: Ισραήλ 97,5, Αγγλία 32, ΗΠΑ 24, Σερβία 22, Χιλή 20, Τουρκία 11, Ουγγαρία 10, Ελλάδα 9,5, Ισπανία 8,7, Γερμανία 8,1 κ.λπ. (σ.σ. τα στοιχεία αφορούν και τις διπλές δόσεις, τουτέστιν ο αριθμός των εμβολιασμένων είναι αρκετά μικρότερος^{3,22}). Οι ισχυρότερες χώρες της Ε.Ε στις αρχές Φλεβάρη είχαν ημερήσιο ποσοστό εμβολιασμών τέσσερις φορές χαμηλότερο απ' ό,τι η Βρετανία και οι ΗΠΑ.^{20,21} Γιατί τα πήγαν καλύτερα; Γιατί έδωσαν περισσότερα. Έτσι απλά και κυνικά. Οι ΗΠΑ απευθύνθηκαν από πολύ νωρίς σε φαρμακοβιομηχανίες υποσχόμενες γενναίες χρηματοδοτήσεις, ακόμα και σε εταιρείες κολοσσούς της Γερμανίας (CureVac) και της Γαλλίας (Sanofi). Η BioNTech/Pfizer πρωτοχρηματοδοτήθηκε για τις έρευνές της από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και τη γερμανική κυβέρνηση, αλλά ξεκίνησε τη χορήγηση εμβολίων στις ΗΠΑ, που έδιναν περισσότερα. Οι δε αρχικές συμφωνίες της ΕΕ με Pfizer κ.ά.

έγιναν στον ορίζοντα του εμβολίου της AstraZeneka, που ήταν φτηνότερο, ενώ με την Pfizer έκαναν παζάρια. Πέτυχαν όντως καλύτερες τιμές, αλλά με τίμημα την καθυστέρηση των εμβολίων, αφού... ο καλοπληρωτής προηγείται.^{7,10,18} Για παρόμοιους λόγους και η Johnson & Johnson προσανατολίζεται προφανώς κατ' αρχάς στις ΗΠΑ.¹¹ Για το Ισραήλ υπάρχουν αναφορές ότι πρόσφερε υπερδιπλάσια ή και τριπλάσια τιμή για τα εμβόλια της Pfizer, σε σχέση με την ΕΕ.^{12,13} Κι ύστερα αναρωτιούνται οι πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ γιατί καθυστερεί η Pfizer τα εμβόλια που «δεσμεύτηκε» να σου παραδώσει το γρηγορότερο δυνατό...

Οι «τσιγκουνιές» της ΕΕ και το παραμύθι της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση απέρριψε την ευκαιρία για σχεδόν διπλάσια συμφωνία (500 αντί 200+100) με τη Pfizer/BioNTech για να κάνει... οικονομίες. Για τον ίδιο λόγο, έκλεισε μικρή μόνο συμφωνία με τη Moderna (80+80) και πόνταρε τα λεφτά της στους απατεώνες της AstraZeneka.²⁹ Η ΕΕ προτιμά να χρηματοδοτεί πλουσιοπάροχα τους «επενδυτές», τους εξοπλισμούς και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τελικά αυτή η «εξοικονόμηση χρημάτων» θα σημάνει παράταση των περιοριστικών μέτρων και θα έχει μεγαλύτερο κόστος, όπως παραδέχονται και αστικά ΜΜΕ.³⁰

Οι ιθύνοντες της ΕΕ σκέφτηκαν ότι η αθροιστική αγοραστική δύναμη των χωρών της θα την καταστήσουν ικανή να πετύχει καλύτερες τιμές,¹⁴ χάνοντας όμως χρόνο – και χρόνος σημαίνει ανθρώπινες ζωές. Αλλά τι είναι οι ανθρώπινες ζωές μπροστά στα υπερκέρδη του ιδιωτικού τομέα και την «εξοικονόμηση» του δημόσιου; Πάντως, δεν υπάρχει τίποτε το «αλληλέγγυο» στην επιδίωξη να πετύχεις καλύτερες (κοινές) τιμές. Άλλωστε, έγινε γνωστό π.χ. ότι η Γερμανία και η Γαλλία αρχικά, η Ολλανδία και η Ιταλία αργότερα, ανακοίνωσαν συμφωνία με την AstraZeneca πριν μπει στο παιχνίδι η ΕΕ,¹⁵ αποδεικνύοντας ότι ποτέ μεταξύ των κρατών της ΕΕ δεν είναι γνώμονας η «αλληλεγγύη».

Έλληνες ευρωπαϊκοί ισχυρίζονται περίπου ότι η Γερμανία μάς κάνει χάρη που μοιράζεται τα εμβόλια με την «πλέμπα» της Ελλάδας ή της Βουλγαρίας,³¹ αλλά καλό θα ήταν να είμαστε σκεπτικιστές απέναντι σε τέτοιες «θεωρίες», μιας και οι καπιταλιστές γενικά είναι βέβαιο ότι ξέρουν καλύτερα από εμάς το συμφέρον τους· εξάλλου δεν σκέφτονται «εθνικά»: οι Γερμανοί καπιταλιστές θέλουν να «σώσουν» το γερμανικό κεφάλαιο και όχι τους Γερμανούς» πολίτες. (θα δούμε πόσο «αλληλέγγυα» και «ανιδιοτελής» αποδείχθηκε η Γερμανία και παρακάτω).

Λόγω αυτής της «τσιγκουνιάς», η ΕΕ δήλωσε ότι έχει εξασφαλίσει 2 δισεκατομμύρια δόσεις για πληθυσμό 446 εκατομμυρίων, «εξασφαλίζοντας» παράλληλα και την καθυστέρηση των εμβολίων.^{16,19}

Κάπως έτσι οι εκτιμήσεις λένε πως στα τέλη Αυγούστου του 2021 η Μεγάλη Βρετανία θα έχει καλύψει εμβολιαστικά έως και το 97% του ενήλικου πληθυσμού της. Την ίδια στιγμή η ευρωπαϊκή χώρα με τις καλύτερες επιδόσεις, η Μάλτα, θα έχει καλύψει μόλις το 35%, ενώ χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία θα βρίσκονται στο 17% και 21% αντίστοιχα. Το επιθυμητό 70% για την επίτευξη «ανοσίας αγέλης», η Βρετανία θα το έχει πετύχει στο τέλος του καλοκαιριού, η Μάλτα θα το πετύχει τον Ιούλιο του 2022, η Γαλλία τον Μάιο του 2023 και η Γερμανία τον Ιανουάριο του 2024.¹⁷

Με αυτούς τους ρυθμούς το 70% η Ελλάδα θα το πιάσει... του χρόνου – καμία σχέση δηλαδή με τα υπεσχημένα περί πραγματοποίησης 2 εκατομμυρίων εμβολιασμών τον μήνα από τον Γενάρη (!) και τα περί επίτευξης ανοσίας αγέλης τον Μάιο.^{22,27}

Το Ισραήλ έχει εμβολιάσει σχεδόν άπαντες άνω το 50 ετών, 39% του πληθυσμού του έχει λάβει και τη δεύτερη δόση του εμβολίου και κινείται με τριπλάσιους ρυθμούς εμβολιασμού κατά του κορονοϊού από την Ελλάδα.²³⁻²⁵ Κάθε άλλο παρά μοντέλο αποτελεί βεβαίως, καθώς μπορεί να έχει εμβολιάσει δις 3,5 εκ. Ισραηλινούς, αλλά εμποδίζει τη μεταφορά εμβολίων προς τους

Παλαιστίνιους στα εδάφη της Δυτικής Όχθης και της Γάζας, παρόλο που η θετικότητα φτάνει στο 21% στη Δυτική Όχθη και το 29% στη Γάζα. Την ίδια στιγμή, το καθεστώς Μετανιάχου δηλώνει πως θα εξαγάγει εμβόλια σε χώρες της Ευρώπης, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής (ήδη έχουν γίνει εξαγωγές στην Γουατεμάλα και την Ονδούρα), ενώ η Παλαιστινιακή αρχή έχει λάβει συνολικά μόνο 35.000 εμβόλια για να καλύψει τα 5 εκατομμύρια Παλαιστίνιους...²⁶

Η Ελλάδα έχει εμβολιάσει με δύο δόσεις, όπως υπολογίζεται, περίπου 400.000. Το 4% του πληθυσμού, δηλαδή 10 φορές λιγότερους από όσους το Ισραήλ. Ίσως δε αυτό να οφείλεται εν μέρει στο γεγονός πως ο Μωσής-Μητσοτάκης «χάρισε» -όπως και το Βέλγιο- στην Γερμανία πάνω από 2 εκατομμύρια δόσεις εμβολίων της Moderna που της αναλογούσαν, αφήνοντας τα «αδιάθετα» υπέρ της Γερμανίας, επειδή το εμβόλιο της Moderna είναι ακριβό.^{27,28} Τα λεφτά ο Μητσοτάκης τα προορίζει για τους μπάτσους, για να μας δέρνουν ή για να μιζάρει τα ΜΜΕ για να αποθεώνουν αυτόν και την υπέρκομψη Μαρέβα. Για τη ζωή μας τον πιάνουν τσιγκουνιές, αφού για το μισητό ζάμπλουτο σόι του αποτελούμε αναλώσιμες κατσαρίδες.

Ενδοϊμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί κι εκβιασμοί με κέντρο τα εμβόλια

Το εμβόλιο της αγγλοσουηδικής AstraZeneca επρόκειτο να είναι το μαζικό εμβόλιο για το πρώτο τρίμηνο του 2021. Τελικά -ω του θαύματος- δεν κατόρθωσε να εγγυηθεί παρά το 25% από τα περισσότερα από 100 εκατομμύρια δόσεων που είχε υποσχεθεί. Ο διευθύνων σύμβουλος της AstraZeneca ως δικαιολογία ανέφερε ότι η εταιρεία δεν δεσμεύτηκε με προθεσμίες, αλλά ότι απλώς θα καταβάλει την «μέγιστη λελογισμένη προσπάθεια»!!! Κάτι που φαίνεται ότι ισχύει, αποκαλύπτοντας τις ευθύνες τις ΕΕ. Μάλιστα στο συμβόλαιο δεν φαίνεται να υπάρχει δέσμευση ούτε στο τελικό κόστος των εμβολίων.

Η AstraZeneca επικαλέστηκε πρόβλημα στο εργοστάσιο παραγωγής

στο Βέλγιο. Δέχτηκε την κριτική της ΕΕ ότι ευνοεί εσκεμμένα τη Βρετανία στις παραδόσεις εμβολίων, «ρίχνοντας» την ΕΕ και αθετώντας τη συμφωνία, ανταπαιτώντας να εξυπηρετηθεί από τα εργοστάσια της φαρμακευτικής πολυεθνικής σε ΗΠΑ και Βρετανία.

Βρυξέλλες-Βερολίνο απείλησαν με περιορισμούς στις εξαγωγές εμβολίων του εργοστασίου, με... στάση πληρωμών, καθώς η AstraZeneca περιμένει να πάρει κι άλλα χρήματα («Δεν έχω εμβόλιο, δεν έχετε την πληρωμή της Κομισιόν» ήταν το μήνυμα της ΕΕ) και με αθέτηση της συμφωνίας για διανομή εμβολίων της αμερικανογερμανικής σύμπραξης Pfizer-Biontech, τα οποία διατίθενται επίσης μέσω Βελγίου σε Βρετανία και ΕΕ. Μάλιστα, μπλόκαραν την εξαγωγή φορτίου 250.000 εμβολίων της AstraZeneca με προορισμό την Αυστραλία, ενώ η Σουηδία απάντησε με παύση πληρωμών στην Pfizer για μη «μη τήρηση συμφωνίας». Με τούτα και με κείνα, μετά τη διαμάχη και τις απειλές και εκβιασμούς της ΕΕ, η AstraZeneca προσφέρθηκε (αυθόρμητα, αβίαστα κι ανιδιοτελώς πάντα!) για «επίσπευση παραδόσεων για τον Φλεβάρη, σε αντίθεση με τις περικοπές που ανακοίνωσε την περασμένη εβδομάδα.»³¹⁻⁴⁰ Προβλήματα που μεταξύ δυο απλών ανθρώπων, από την παιδική τους ηλικία κιόλας, μπορούν να λυθούν με δυο κουβέντες στο λεπτό και λύσεις που μπορούν να προκύψουν αυτονόητα με στοιχειώδη λογική και ανθρωπιά, αλληλεγγύη κι ενσυναίσθηση, στον καπιταλισμό μπορούν να επιτευχθούν μόνο μέσω βίας, στυγνών εκβιασμών και υπολογισμών, σχέσεων εξουσίας και υποταγής. Αυτά, ενώ πεθαίνουν εκατομμύρια και κάθε λεπτό μετράει. Τόσο «συμβατό με την ανθρώπινη φύση» είναι το σύστημα αυτό.

Άλλωστε, η Γερμανία ήθελε να στηρίξει ιδιαίτερα τη «δική της» παραγωγή εμβολίων, παρέκαμψε την ΕΕ και ανακοίνωσε μεγάλες χρηματοδοτήσεις στις BioNTech και CureVac, ενώ προχώρησε και σε διμερείς συμφωνίες με Pfizer/BioNTech και Moderna. Βερολίνο και Παρίσι ήρθαν σε αντιπαράθεση, καθώς Γερμανοί πολιτικοί κατηγορήσαν τη Γαλλία ότι δεν επέτρεψε να αγοραστεί μεγαλύτερος αριθμός εμβολίων της Pfizer/BioNTech για να υπάρξει και μεγάλος αριθμός δόσεων από το εμβόλιο της γαλλικής

Sanofi. Διαπραγμάτευση αποκλειστικά για λογαριασμό τους έκαναν, ομοίως, Ουγγαρία και Κύπρος.^{41,42}

Τα εμβόλια επίσης είναι και μέσα άσκησης εξωτερικής πολιτικής, όπως τα εξοπλιστικά προγράμματα. Οι μικρές χώρες φροντίζουν να ικανοποιήσουν όλες τις μεγάλες που συνδέονται με συγκεκριμένες εταιρείες, ώστε να τα έχουν καλά με όλους. Αυτός είναι ο λόγος που παραγγέλθηκαν τόσο πολλά εμβόλια της Sanofi-GSK, για τα οποία λέγεται ότι πίεζε η Γαλλία, ενώ το εμβόλιο αυτό έχει αποτύχει και επανασχεδιάζεται.⁴²

Στο μεταξύ, η Ρωσία είναι έτοιμη να προμηθεύσει 50 εκατομμύρια δόσεις του εμβολίου Sputnik, αλλά ΕΕ-Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων δεν εγκρίνουν προμήθειά του.⁵⁵

Αν αυτά δημοσιεύονται από σάιτ όπως της Lifo και αν όλα αυτά κάνουν το τηλεοπτικό «Διαφάνι» της σειράς «Άγριες μέλισσες» να φαντάζει παιδική χαρά, δεν χρειάζεται κάτι άλλο για να βεβαιωθούμε ότι ο κλασικός ιμπεριαλισμός του Λένιν, με τον ανταγωνισμό και «πόλεμο» των μεγάλων δυνάμεων-κρατών, που το καθένα υπερασπίζεται τις δικές του πολυεθνικές και μονοπώλια, ζει και βασιλεύει – και τον πλανήτη, την εργατική τάξη και την ανθρωπότητα όλη δυναστεύει.

Τιμές εμβολίων: εν αρχή ην το κέρδος

Οι τιμές που έκλεισε η ΕΕ για τα διάφορα εμβόλια ήταν: της Pfizer 12-15,5 ευρώ τη μία δόση, της AstraZeneca 1,78 ευρώ, της Johnson & Johnson 6,95 ευρώ, της Sanofi-GSK 7,56 ευρώ, της Curevac 10 ευρώ, της BionTech/Pfizer 12 ευρώ και της Moderna 14,70-32 ευρώ.^{43-44,50, 53}

Για τις ΗΠΑ οι αντίστοιχες τιμές είναι: Pfizer/BioNTech 19-19,5 δολάρια ανά δόση, η Moderna περίπου 25 δολάρια και 32-37 δολάρια για τις μικρότερες παραγγελίες, η Οξφόρδη/AstraZeneca 3 έως 4 δολάρια ανά δόση και το -μη εγκεκριμένο ακόμη- εμβόλιο της Johnson & Johnson περίπου 10

δολάρια η δόση.⁴⁵⁻⁴⁶ Novavax, και Sanofi/GSK πουλάνε 16 και 10,5 δολάρια τη δόση αντίστοιχα.⁵³

Για να έχουμε ένα μέτρο, η τιμή πώλησης του εμβολίου των «Pfizer»/«BioNTech», δηλαδή 19,50 δολάρια ανά δόση, αντιπροσωπεύει κέρδος έως και 80%.^{46, 51}

Οι οικονομικοί αναλυτές προέβλεπαν ότι Pfizer και Moderna θα έχουν κέρδη 32 δισεκατομμυρίων δολαρίων από τα εμβόλια μόνο το 2021. Η Pfizer 19 δισ. και η Moderna 13 δισ., ενώ πέρυσι είχε «μόλις» 60 εκατομμύρια δολάρια έσοδα. Όχι τυχαία λοιπόν το 44% των εμβολίων της Pfizer πήγε-μοσχοπουλήθηκε για την ακρίβεια στις ΗΠΑ, και μάλιστα με εκτίμηση ότι θα ολοκληρωθεί -και πάλι ω του θαύματος- δύο μήνες νωρίτερα από το αρχικό πρόγραμμα, έως το τέλος Μαΐου!^{47, 48}

Η δε BioNTech/Pfizer υποσχέθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση 75 εκατομμύρια επιπλέον δόσεις το δεύτερο τρίμηνο του 2021, αλλά μόνο γιατί τότε «ένα νέο συμβόλαιο θα τεθεί σε ισχύ». Υποψιαζόμαστε ότι νέο συμβόλαιο σημαίνει και αναθεωρημένες προς τα πάνω τιμές...⁴⁹

Βέβαια, οι νεοφιλελεύθεροι παπαγάλοι ισχυρίζονται ότι το κίνητρο του κέρδους είναι αυτό που ωθεί τις φαρμακευτικές να προχωρήσουν την έρευνα. Προφανώς: ποτέ δεν φανταστήκαμε ότι το κίνητρο μπορεί να είναι η υγεία των ανθρώπων..!

Κρατικές δαπάνες-ιδιωτικά κέρδη

Αλλά κι αν είναι κίνητρο το κέρδος, ας το κάνουν σωστά, αλλιώς δουλεύομαστε. Γιατί εδώ έχουμε την αναπαραγωγή του βασικού νεοφιλελεύθερου μοτίβου – και μαζί της νεοφιλελεύθερης υποκρισίας και απατεωνιάς. Γιατί δεν είδαμε κανέναν καπιταλιστή επί πανδημίας να επενδύει στα εμβόλια. Αντίθετα, τις τελευταίες δεκαετίες το μεγαλύτερο ποσοστό της -ελεγχόμενης από τις εταιρείες- έρευνας προσανατολίζεται σε πιο επικερδή πεδία και τα περισσότερα εργοστάσια παραγωγής

εμβολίων έκλεισαν. Τα κράτη λοιπόν τάισαν την έρευνα των φαρμακοβιομηχάνων με δισεκατομμύρια, τα οποία θα κληθούν να πληρώσουν οι εργαζόμενοι-φορολογούμενοι.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε 2,7 δισ. για την ταχεία ανάπτυξη και παραγωγή αρκετών εμβολίων. Η Pfizer-BioNTech τσέπωσε 500+ εκατ. δολάρια από την ΕΕ και τη γερμανική κυβέρνηση και 2 δισ. δολάρια από την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Η Moderna τσέπωσε 2,48 δισ. δολάρια από τις ΗΠΑ. Η AstraZeneca τσέπωσε 1,9 δισ. δολάρια από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου αλλά και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις. Novavax, Johnson and Johnson και Sanofi/GSK, πήραν από την κυβέρνηση των ΗΠΑ 1,6 δισ., 1,5 δισ. και 2,1 δισ. δολάρια αντίστοιχα.^{52,53}

Όστε τότε -πέρυσι θα 'τανε δεν θα 'τανε θαρρώ- ήταν καλό το κράτος – βασίλευε, φαίνεται, ο... διεθνής σοσιαλισμός. Φέτος όμως πρέπει τα εμβόλια να πουληθούν «καπιταλιστικά» και «με τους νόμους της αγοράς», για να βγάλουν οι καπιταλιστές του φαρμάκου αεριτζίδικα δισεκατομμύρια. Τσεπώνοντας πρώτα προκαταβολικά το χρήμα από όλους και μετά εξυπηρετώντας με σειρά προτεραιότητας όποιον πληρώνει καλύτερα, αθετώντας τις συμφωνίες με τους υπόλοιπους και αφήνοντας τον κόσμο να πεθαίνει. Ωραίο το «επιχειρηματικό κίνητρο»...

Κρατικές δαπάνες – ιδιωτικές και οι πατέντες

Η AstraZeneca υπερασπίζεται τα δικαιώματα της πατέντας της, ενώ οι συμβάσεις που κάνει με κατασκευαστικούς οργανισμούς σε άλλες χώρες χαρακτηρίζονται από τον διεθνή Τύπο «αδιαφανείς». Η πνευματική ιδιοκτησία, λένε τα στελέχη της, είναι «θεμελιώδες μέρος της βιομηχανίας μας και αν δεν την προστατεύσετε, τότε ουσιαστικά δεν υπάρχει κίνητρο για κανέναν να καινοτομήσει». ⁵³ Τα παραμύθια, δηλαδή, που εξηγούσαμε πριν.

Οι ΗΠΑ π.χ. θα μπορούσαν να αυξήσουν την πρόσβαση στο εμβόλιο, διαθέτοντας ως κράτος και νομικά τη δυνατότητα της κυβέρνησης να παρακάμψει τις πατέντες. Εν τω μεταξύ, η Κένυα, η Ινδία και

η Νότια Αφρική υπέβαλαν αίτημα στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για κατάργηση της πατέντας στο εμβόλιο. Η πρόταση υποστηρίχθηκε από 99 χώρες, αλλά δεν εγκρίθηκε γιατί διαφώνησαν οι (λίγες) πλούσιες χώρες, όπως οι ΗΠΑ, τα μέλη της ΕΕ, η Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία.

«Αντιπαράθεση ξέσπασε στο πλαίσιο του ΠΟΥ με αφορμή την πρόταση να καταργηθούν οι πατέντες [...] Οι πλούσιες χώρες δεν δέχονται κουβέντα [...] Η αναστολή της πατέντας θα προκαλούσε αύξηση στην παγκόσμια παραγωγή και θα έριχνε τις τιμές», γράφει Deutsche Welle. Και η... οργάνωση ενόπλων κομμουνιστών που ακούει στο όνομα... «Γιατροί χωρίς Σύνορα» καυτηριάζει την απόλυτη υποκρισία των κυβερνήσεων, που συσσωρεύουν αποθέματα εμβολίων κι εμποδίζουν τις φτωχότερες χώρες να παράγουν το εμβόλιο, χαρακτηρίζοντας αυτήν την πρακτική αποικιοκρατική και αποτρόπαια. Άλλωστε, στην Ινδία και τη Νότια Κορέα οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα» κινούνται νομικά κατά της Pfizer, που έχει μπλοκάρει την κυκλοφορία ενός φτηνού φαρμάκου κατά της πνευμονίας στις χώρες αυτές.⁵⁴

Τα συμβόλαια δε που οι φαρμακευτικές υπογράφουν με τις κυβερνήσεις και κρατούνται σαν «επτασφράγιστο μυστικό», είναι πιθανό να εμπεριέχουν και νέους εκβιασμούς για λευκές επιταγές έναντι μελλοντικών συμβολαίων και κερδών.⁵³

Αλλά και πέρα από τις πατέντες, πιο σημαντικό είναι το ζήτημα της τεχνογνωσίας. Οι κυβερνήσεις θα έπρεπε να επιβάλλουν στις πολυεθνικές του φαρμάκου το μοίρασμα της γνώσης και την κατάργηση των πατεντών – αυτό αφορά τη ζωή τόσο των δικών τους πολιτών όσο και του υπόλοιπου πλανήτη. Θα έπρεπε δε να το απαιτούν και ως όρο στα συμβόλαια με τις πολυεθνικές, αντί να τις προπληρώνουν κι από πάνω.⁵¹ Κάποιες φωνές απαιτούν «εξαγορά» της πατέντας, που ήδη έχει ξεκινήσει με εμβόλια όπως του Sputnik. Αλλά η ανθρώπινη ζωή δεν θα έπρεπε να μπαίνει στο ζύγι με οικονομικές δοσοληψίες.

Δουλίτσες- Business uber alles

Ο ανταγωνισμός και η πάλη δεν αποκλείουν κατά περίπτωση την «ενότητα». Οι συμπράξεις κεφαλαίων με γνώμονα το κέρδος -και για τις δυο πλευρές- είναι η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος. Αλλά, παρεμπιπτόντως, αυτές οι συμπράξεις δείχνουν ένα μικρό ποσοστό μόνο της δυναμικής της συνεργασίας, αν δεν υπήρχε το κέρδος ως προτεραιότητα.

Έτσι λοιπόν ο βρετανικός φαρμακευτικός όμιλος AstraZeneca ανακοίνωσε τη συνεργασία του με τον γερμανικό όμιλο IDT Biologika, προκειμένου να μπορέσει να παράγει από το δεύτερο τρίμηνο περισσότερα εμβόλια. Παρόμοιες συμπράξεις συζητιούνται από Γερμανία και ΕΕ με το ρωσικό εμβόλιο.

Η Ινδία κινήθηκε μόνη της για την παραγωγή εμβολίου αλλά έκλεισε και συμφωνία με την AstraZeneca. Βραζιλία, Β. Κορέα και Καζακστάν αγόρασαν την πατέντα του Σπούτνικ. Συμφωνίες για την παραγωγή του Sputnik υπογράφηκαν με (φαρμακευτικές) βιομηχανίες στη Νότια Κορέα, στην Κίνα, την Ινδία, τη Βραζιλία, τη Λευκορωσία, αλλά και στο Καζακστάν. Η Pfizer βέβαια ανακοίνωσε σαν αντίποινα ότι δεν θα διαθέσει το εμβόλιο στις δύο χώρες με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στον κόσμο, την Ινδία και την Κίνα, στο εγγύς μέλλον.

Η Ουγγαρία ήδη πήρε ρωσικά εμβόλια. Δανία και Αυστρία ξεκίνησαν ήδη να απαγκιστρώνονται μονομερώς από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα εμβολιασμού. Η Σλοβακία στράφηκε προς το Sputnik ενώ η Ουγγαρία παρέλαβε την πρώτη παρτίδα από το κινεζικό εμβόλιο της Sinopharm, το οποίο πλέον ξεκίνησε να χορηγείται και σε σειρά ασιατικών χωρών.⁵⁶⁻⁶³

Ακριβώς επειδή δεν υπάρχει «ευρωπαϊκή αλληλεγγύη» αλλά λυκοσυμμαχία, ακριβώς επειδή το κέντρο ανάπτυξης του καπιταλισμού παραμένει το έθνος-κράτος και η πίεση ασκείται από τους λαούς -αλλά και από τις εθνικές οικονομίες- για γρήγορο εμβολιασμό και απαλλαγή από την πανδημία και τα περιοριστικά μέτρα, είναι πιθανό να γενικευτεί το «ξήλωμα του πουλόβερ» με διαφόρων ειδών διμερείς κι άλλες συμφωνίες με κράτη κι εταιρείες. Αυτό ακριβώς προσπαθούν όμως να

καθυστερήσουν οι μεγάλες δυτικές πολυεθνικές, προσπαθώντας να κάνουν όσο περισσότερες αρπαχτές μπορούν. Δολοφονούν εν ψυχρώ για τα κέρδη τους – χωρίς υπερβολή.

Πολιτική και οικονομική κερδοσκοπία με θύμα την εργατική τάξη

θέλουν να κάνουν ό,τι μπορούν για να αποφύγουν «την αύξηση στην παγκόσμια παραγωγή και την πτώση των τιμών», όπως ανέφερε και η Deutsche Welle. Η νυχθημερόν τρομολαγνεία από τα ΜΜΕ, τα άχρηστα περιοριστικά μέτρα, ο προσανατολισμός της ΕΕ σε συγκεκριμένες εταιρείες, οι καθυστερήσεις στην παράδοση αποσκοπούν στην πώληση στη μέγιστη τιμή. Με κίνδυνο της -κάθε- Pfizer να την «φάει στη γωνία» η κάθε φαρμακευτική παραγωγής του Sputnik. Θα ακουγόταν «παιχνίδι» αν δεν κόστιζε σε ανθρώπινες ζωές. Ενώ αντικειμενικά υπάρχει η δυνατότητα για να εμβολιαστεί σύντομα όλος ο πληθυσμός του πλανήτη, για τις περισσότερες χώρες η ανοσία αγέλης φαντάζει άφταστος στόχος για φέτος και πιθανό για τα επόμενα χρόνια. Η χρονοτριβή σημαίνει πιθανές μεταλλάξεις του ιού που θα αχρηστεύσει τους όποιους εμβολιασμούς.⁶⁴ Επίσης η ανοσία του εμβολίου είναι πιθανό να κρατά μόνο κάποιους μήνες, που σημαίνει ότι επίσης το εμβόλιο αχρηστεύεται αν δεν γίνει ξανά στη συντριπτική πλειονότητα του πληθυσμού σε λίγους μήνες. Έπειτα δημιουργείται φαύλος κύκλος με ανάγκη κατασκευής νέων εμβολίων, που επίσης δεν «προλαβαίνουν» να εφαρμοστούν, οι πιθανές νέες μεταλλάξεις μπορεί να απαιτήσουν νέα περιοριστικά μέτρα κ.ο.κ.

Ίσως μάλιστα αυτό επιδιώκουν, επιχειρηματολογεί ο «Ριζοσπάστης». Πάντως δεν είναι ότι δεν γνωρίζουν το πεδίο δόξης λαμπρόν και προετοιμάζονται. Όπως γράφει το Economist «Εάν παράξουν εμβόλια, είναι βέβαιο ότι θα επωφεληθούν. Εάν αποδειχθεί ότι ο ιός μεταλλάσσεται συχνά, θα επωφεληθούν ακόμη περισσότερο.»⁵³

Τέλος, τα μεγάλα ποσοστά «ψεκασμένων» που αρνούνται να εμβολιαστούν (π.χ. στις αρχές του Γενάρη το 59% των Γερμανών

και το 52% των Ελβετών⁶⁵) μια χαρά δένουν με τις παραπάνω καθυστερήσεις, αποφορτίζοντας λίγο τις κυβερνήσεις από τις ευθύνες που φέρουν. Γι' αυτό και δεν ξεδιπλώνονται σοβαρές καμπάνιες μόρφωσης-ενεργοποίησης των ανθρώπων και αντίστασης στην συνωμοσιολογία και την ανοησία.

Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός – να παλέψουμε γι' αυτόν

Οι ισχυρές χώρες συσσωρεύουν αποθέματα εμβολίων. Άλλες χώρες απλά εξυπηρετούν «μίζες» και γεωπολιτικούς υπολογισμούς και προτιμούν να παραγγέλνουν ακριβά εμβόλια με γνώμονα τα δυτικά συμφέροντα, αντί να επιδιώξουν να παράξουν οι ίδιες εμβόλια – για να σώσουν τους ψηφοφόρους των κυβερνώντων κομμάτων διάολε! Κυβέρνηση Μητσοτάκη; Ένοχη. Στο τέλος θα πληρώσουν οι εργαζόμενες μάζες, με την πανδημία να μετατρέπεται σε μηχανισμό νέων χρεών και μνημονίων. Κυβέρνηση Μητσοτάκη, ξανά ένοχη.

Εμείς έχουμε να παλέψουμε για την ανατροπή του καπιταλισμού και τον διεθνή σοσιαλισμό, για μια κοινωνία που θα υπηρετεί την ευημερία όλων και όχι των λίγων, που θα προασπίζεται την υγεία πέρα από τα σύνορα. Και αυτή η κοινωνία θα μπορεί να πετύχει πολύ περισσότερο απέναντι στις επόμενες πανδημίες, κυρίως όμως μπορεί να οργανώσει έτσι την παραγωγή και να αντιμετωπίσει με τέτοιο τρόπο το περιβάλλον, ώστε να τις αποτρέπει.

Μέχρι να φτάσουμε όμως εκεί, έχουμε πολύ δρόμο. Τα πρώτα μέτρα της διαδρομής αφορούν τους αγώνες στο σήμερα για μαζικό και άμεσο εμβολιασμό όλων, για να φορολογηθούν οι καπιταλιστές έκτακτα για την υγεία και τις ανάγκες των απλών ανθρώπων μέσα στην πανδημία, να ενισχυθεί το ΕΣΥ και το κοινωνικό κράτος, να οργανωθεί συστηματική δωρεάν τεστοποίηση και ιχνηλάτηση όλου του πληθυσμού, να εφαρμοστούν αυστηρά μέτρα σε χώρους όπου πράγματι συνωστίζονται άνθρωποι (σουπερ μάρκετ, χώροι δουλειάς, ΜΜΜ) και όχι καραντίνα στα δικαιώματά μας. Και για να γίνουν αυτά, πρέπει να βγούμε στους δρόμους για να ανατρέψουμε το αστυνομοκρατικό καθεστώς Μητσοτάκη που μας

γυρίζει στις δεκαετίες του '50 και του '60 και κάνει την ακροδεξιά και τα χουντοσταγονίδια (καταρράκτες καλύτερα) της ΕΛ.ΑΣ. ασύδοτους. Και πάλι στους δρόμους, για να μην πληρώσουμε εμείς ΚΑΙ αυτή την κρίση.

Πηγές – παραπομπές:

- <https://www.skai.gr/news/world/vretania-ta-embolia-kata-tou-koronoiou-meionoun-kata-23-ti-metadosi-tou>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/22/health/embolia-o-protos-apologismos-to-teixos-anosias-kai-o-kindynos-apo-tis-metallakseis/>
- our world in data
- <https://m.naftemporiki.gr/story/1689629/to-xamilo-posost-o-emboliasmon-apotrepei-tin-epitaxunsi-tis-anaptuksis>
- <https://www.capital.gr/diethni/3497790/o-germanos-upourg-os-anaptuxis-kalei-tis-poluethnikes-na-xrimatodotisoun-embolia-gia-ftoxoteres-xores>
- <https://www.kommon.gr/koinonia/item/4130-i-pfizer-apaite-i-apo-kyverniseis-tis-latinikis-amerikis-enexyrodimosia-periousiaka-stoixeia-gia-na-eksafalisoun-symfonia-embolion-grafeio-erevnikis-dimosiografias>
- <https://internationalviewpoint.org/spip.php?article6978>
- <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=11147615>
- <https://www.documentonews.gr/article/polemos-astrazeneca-kai-ee-gia-to-embolio-toy-koronoioy-poso-apotelesmatiko-einai-stis-hlikies-anw-twn-65>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emboliasmo/>
- <https://thepressproject.gr/me-proteraiotita-tis-ipa-kai-ochi-tin-e-e-i-aitisi-tis-jj-gia-to-embolio/>
- <https://www.lifo.gr/stiles/emboliasmos-stin-ellada-i-elytheria-argei-akomi>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1679998/poso-kostizei-mia-dosi-emboliou-ana-etaireia>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emboliasmo/>

- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emvoliasmo/>
- <https://www.lifo.gr/stiles/emboliasmos-stin-ellada-i-elytheria-argei-akomi>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emvoliasmo/>
- <https://www.cnn.gr/kosmos/story/257118/prosvasi-sta-emvolia-tis-astazeneca-poy-paragontai-stis-hpa-zitaei-i-eyropaiki-enosi>
- <https://www.capital.gr/diethni/3503341/embolio-pfizer-pos-kai-giati-i-europi-pire-ligoteres-doseis-i-megali-gkafa-tou-kalokairiou>
- <https://m.naftemporiki.gr/story/1689629/to-xamilo-pos-oto-emboliasmon-apotrepei-tin-epitaxunsi-tis-anaptuksis>
- <https://www.capital.gr/arthra/3523122/emboliasmos-o-euro-paikos-thriambos>
- <https://www.healthview.gr/94154/emvoliasmoi-eimaste-stimesi-tis-ee-27/>
- https://www.ethnos.gr/kosmos/148534_koronoios-embolia-sto-90-ano-ton-50-eton-sto-israil-alla-ta-kroysmata-aggizohn-tis
- <https://www.kathimerini.gr/world/561264370/israil-to-emvolio-anachoma-ston-koronoio/>
- <https://www.skai.gr/news/world/to-israil-agorazei-akomi-36-ekat-doseis-emvolion-ti-tha-tis-kanei>
- <https://net.xekinima.org/israil-to-emvoliastiko-thauma-kai-o-apokleismos-tis-palaistinis/>
- <https://tvxs.gr/news/ellada/giati-i-ellada-xarizei-ta-embolia-tis-moderna-stin-germania>
- <https://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/askiseis-tharroys-mitsotaki-me-paraplanisi-gia-ta-embolia-kai-tin-oikonomia-en-o>
- <https://www.capital.gr/diethni/3503341/embolio-pfizer-pos-kai-giati-i-europi-pire-ligoteres-doseis-i-megali-gkafa-tou-kalokairiou>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emvoliasmo/>

- <https://www.capital.gr/arthra/3523122/emboliasmos-o-euro-paikos-thriambos>
- <https://net.xekinima.org/1-xronos-pandimia-miso-xronos-lockdown/>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1686020/se-adieksodo-o-i-suzitiseis-ee-astrazeneca>
- <https://thepressproject.gr/sti-dimosiotita-to-symvolaio-tis-astrazeneca-me-tin-ee-kai-prasino-fos-apo-ton-evropaiko-organismo-farmakon-gia-to-emvolio/>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1687764/ee-embolia-i-komision-pairnei-apostaseis-apo-tin-astrazenec>
- <https://www.kathimerini.gr/world/561241783/proeidopoiisi-ee-gia-oria-stis-exagoges-eyropaikon-emvolion/>
- <https://www.cnn.gr/kosmos/story/252051/metopiki-ee-astrazeneca-proeidopoiiei-gia-periorismo-exagogis-ton-emvolion-i-eyropi>
- <https://www.cnn.gr/kosmos/story/257118/prosvasi-sta-emvolia-tis-astrazeneca-poy-paragontai-stis-hpa-zitaei-i-eyropaiki-enosi>
- <https://www.euro2day.gr/news/world/article/2068690/h-fonnter-laien-apeilei-thn-astrazeneca-me-nea-mp.html>
- <https://www.kathimerini.gr/world/561241783/proeidopoiisi-ee-gia-oria-stis-exagoges-eyropaikon-emvolion/>
- <https://www.tanea.gr/2021/02/02/world/giati-i-eyropi-kat-hysterei-dramatika-ton-emvoliasmo/>
- <https://www.lifo.gr/stiles/emboliasmos-stin-ellada-i-elytheria-argei-akomi>
- <https://www.capital.gr/diethni/3503341/embolio-pfizer-pos-kai-giati-i-europi-pire-ligoteres-doseis-i-megali-gkafa-tou-kalokairiou>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1679998/poso-kostizeimia-dosi-emboliou-ana-etaireia>
- <https://www.skai.gr/news/ygeia/pfizer-to-astronomiko-poso-esodon-pou-provlepei-i-etaireia-apo-emvolio-koronoiou>
- <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=11147615>
-

farmakeytikon-etaireion

- <https://www.skai.gr/news/ygeia/pfizer-to-astronomiko-pos-o-esodon-pou-provlepei-i-etaireia-apo-emvolio-koronoiou>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1687764/ee-embolia-i-komision-pairnei-apostaseis-apo-tin-astrazeneca>
- <https://www.naftemporiki.gr/story/1677676/egkrithike-to-embolio-tis-moderna-apo-ton-ema>
- <https://internationalviewpoint.org/spip.php?article6978>
- <https://www.cnn.gr/kosmos/story/252051/metopiki-ee-astrazeneca-proeidopoiei-gia-periorismo-exagogis-ton-emvolion-i-eyropi>
- <https://www.rizospastis.gr/story.do?id=11147615>
- <https://www.dw.com/el/%CE%BB%CF%8D%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82/a-56444772>
- <https://thepressproject.gr/xekinise-i-axiologisi-tou-rosikou-emvoliou-stin-e-e-choris-akoma-syzitiseis-gia-entaxi-tou/>
- <https://www.dw.com/el/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CE%BF%CF%85-sputnik-v-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B3%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1/a-56451634>
- <https://www.tanea.gr/2021/01/23/health/symfonia-gia-paragogi-tou-emvoliou-sputnik-v-stin-tourkia>
- <https://www.iefimerida.gr/kosmos/poytin-emboliy-kina-in-dia-brics-17-11>
- <https://www.capital.gr/diethni/3520479/i-india-einai-autarkis-se-o-ti-afora-ta-embolia-kata-tis-covid-19>
- <https://www.dw.com/el/%CE%BB%CF%8D%CF%83%CE%B7-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82/a-56444772>

%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%BF - %CE%B7 - %CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7 - %CF%84%CE%B7%CF%82 - %CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82/a-56444772

- **<https://www.capital.gr/diethni/3523704/india-i-pfizer-ap-esure-tin-aitisi-gia-egkrisi-tou-emboliou-tis-kata-tou-koronoiou>**
- **Πηγή: [iefimerida.gr](https://www.iefimerida.gr) – <https://www.iefimerida.gr/ellada/astrazeneca-germaniki-etaireia-paragogi-embolion>**
- **<https://slpress.gr/politiki/aystria-kai-dania-gyrizoyn-tin-plati-stin-ee-gia-ta-embolia-to-nayagio-tis-komision/>**
- **<https://www.tanea.gr/2021/02/22/health/embolia-o-protos-apologismos-to-teixos-anosias-kai-o-kindynos-apo-tis-metallakseis/>**
- **<https://www.naftemporiki.gr/story/1679998/poso-kostizei-mia-dosi-emboliou-ana-etaireia>**

* το άρθρο γράφτηκε αρχές Μάρτη οπότε δεν περιλαμβάνει τις τελευταίες κόντρες περί αποτελεσματικότητας του εμβολίου AstraZeneca